

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д-р Манол Николов Рибов - член на научно жури в конкурс за заемане на академичната длъжност „доцент” с кандидат **д-р Стефан Йорданов Кирилов** по професионално направление 3.9. „Туризъм”, научна специалност „Икономика и управление (Устойчиво управление на туризма)“, обнародван в Държавен вестник, бр. 41/18.05.2018 г.

Рецензията е изготвена на основание заповед № 283/15.06.2018 г. на Ректора на Колежа по туризъм – Благоевград. Съдържането ѝ е съобразено с действащите законови и подзаконови актове в Република България. В структурно отношение тя е съставена от **пет части и заключение**, в които е оценена изследователската, учебната и преподавателска дейност на кандидата и са дадени бележки и препоръки по неговата дейност.

Информация за кандидата в конкурса

Стефан Йорданов Кирилов е роден през 1974 г. в гр. Благоевград. **Средното си образование** завършва през 1993 г. в Техникума по механотехника, а **висшето** през 2000 г. в ЮЗУ „Неофит Рилски“. Там през 2012 г. **защитава дисертация** за ОНС „доктор“. От средата на 2000 г. започва **работа** в Дирекция „Национален парк „Рила“ към Министерството на околната среда и водите, като към момента **заема длъжност** „Главен експерт по интерпретативни и образователни програми“.

Кандидатът е осъществил редица **специализации** в чужбина с цел да разшири своята професионална квалификация. По страни и години те са проведени в САЩ (2001 г.), Великобритания (2002 г.), Полша (2007 г.), Унгария (2009 г.), Португалия и Македония (2007 г.).

Изпълнение на изискванията за академичната длъжност

За участие в конкурса д-р **Стефан Йорданов Кирилов** е представил 2 монографии, 16 научни доклада и 1 учебник с общ обем 784 стр. Те се приемат за оценка без изключение, тъй като в съдържанието им не бяха констатирани популярни сюжети, тематично дублиране и връзки с докторантския труд на кандидата. По вид, брой и обем тези публикации са както следва:

Таблица 1.

Публикации, представени по качествени и количествени признаци

№	Вид на публикациите	Авторство				Номерация на публикациите (№, № ...)	Публикации на чужд език	Общо	
		Самост.		В съавт.				Англ. (№, № ...)	Публ. бр.
		бр.	стр.	бр.	стр.				
1	Монографии	1	326	1	114	1.1, 1.2	-	2	440
2	Научни доклади	9	75	7	74	3.1, 3.2, 3.3, 3.4, 3.5, 3.6, 3.7, 3.8, 3.9, 3.10, 3.11, 3.12, 3.13, 3.14, 3.15, 3.16	3.1, 3.8, 3.15, 3.16	16	149
3	Учебници и учебни помагала	1	195	-	-			1	195
	Общо	11	596	8	188			19	784

Приетите за оценка публикации включват 2 **монографии** (№№ 1.1, 1.2), едната от които е в съавторство (1.2), 16 **научни доклади** (№№ 3.1, 3.2,3.3, 3.4, 3.5, 3.6, 3.7, 3.8, 3.9, 3.10, 3.11, 3.12, 3.13, 3.14, 3.15, 3.16), 7 от които в съавторство (№№ 3.1, 3.4, 3.7, 3.8, 3.14, 3.15, 3.16) и 4 на **чужд език** (№№ 3.1, 3.8, 3.15, 3.16) и 1 **учебник** (№ 2.1).

Обсъжданите публикации са **рецензирани** от хабилитирани преподаватели, предимно от ЮЗУ „Неофит Рилски“. Те са **отпечатани** в университетски издателства и са популяризирани чрез обичайните канали на книгоразпространението. За по-голямата част от трудовете на кандидата, участието на авторите е отбелязано в самите публикации, а за тези от тях, за които това не е направено е представен разделителен протокол.

Оценка на учебно-преподавателската дейност

Преподавателската дейност на кандидата започва от началото на 2009 г. – 2010 г. във Факултета по педагогика на ЮЗУ „Неофит Рилски, където чете лекции и ръководи упражнения по учебната дисциплина „**Екопедагогика**“. По-късно през 2012 г. – 2013 г. той преподава по учебната дисциплина „**Екология и природоползване**“ пред студенти от професионално направление 3.9 „Туризм“ на същия университет. От началото на учебната 2013 г. – 2014 г. кандидатът ръководи лекционни курсове по учебните дисциплини: Алтернативни форми на туризъм, Устойчиво развитие на туризма и Регионализация и инфраструктура в туризма пред студенти от ОКС „Професионален бакалавър“ в Колеж по туризъм – Благоевград. Преподавателската му работа в този колеж е свързана с участието му в проекта „Зелени сгради за общо зелено бъдеще – Грийн“, финансирана по програмата за трансгранично сътрудничество Interreg – ИПП България – БЮД Македония за 2014 г. – 2020 г. по линия на Инструмента за предприсъединителна помощ (29.03.2018 г. – 11.04.2018 г.).

Преподавателската дейност на кандидата се отличава с използването на **интерактивни средства за обучение** и по-конкретно на аудио-видео технологии, текст и анимация. Той владее писмено и говоримо **английски език**, което в много отношения подпомага учебната и изследователската му дейност.

Справката от Колежа по туризъм показва, че **аудиторната натовареност** на кандидата за учебната 2017 г. – 2018 г. е 270 часа.

Характеристика на представените научни трудове

В тематично отношение научните трудове на кандидата третираат различни проблеми, но диференциацията при тях е в границите на необходимото и достатъчно разнообразие, за да не се влезе в противоречие с обявения конкурс. Анализът на тематичната насоченост на тези публикации ми дава основание да ги обособя в няколко групи, като взаимодействието на включените в тях теми варира от простия обмен на идеи до взаимната интеграция на концепции, методологии, процедури, епистемологии, терминология и т.н. По-конкретно става въпрос за следните четири тематични направления:

1. Устойчив туризъм (№№ 1.1, 1.2, 3.2, 3.3, 3.4, 3.6, 3.8, 3.9, 3.14, 3.15)
2. Алтернативен туризъм (№№ 2.1, 3.5, 3.7, 3.10, 3.16)
3. Еко туризъм (№№ 3.1, 3.12)
4. Ботанически туризъм (№№ 3.11, 3.13)

Тази **класификация** на трудовете на кандидата се основава на признаци, свързани с тяхното съдържание. При нея се акцентира на **тематичното сходство** между публикациите в съответната група. По този признак се формират четири тематични направления, като най-голямо е първото и второто направление, но те са и най-

нехомогенни. Следващите две направления са еднакви по големина и се отличават със своята хомогенност.

Първото от четирите тематични направления се отнася за **устойчивото развитие** на туризма (1.1, 1.2, 3.2, 3.3, 3.4, 3.6, 3.8, 3.9, 3.14, 3.15). В публикациите от това направление са залегнали въпроси за концепцията за устойчивост във фокуса на образователната трансформация (№№ 3.4, 3.14), възможностите за развитие на устойчив туризъм (№№ 3.2, 3.15), усъвършенстването на устойчивото управление на туризма (№№ 1.2, 3.8) и стратегиите за устойчив туризъм (№№ 3.1, 3.6).

Второто тематично направление засяга алтернативния туризъм (№№ 2.1, 3.5, 3.7, 3.10, 3.16). В него са засегнати алтернативните форми на туризъм (№№ 2.1, 3.5) и тяхното конкретно проявление в екологичния, селски и културен туризъм (№№ 3.7, 3.10). Специално внимание е отделено на интерпретацията на този туризъм в регионален аспект (№ 3.16).

В третото тематично направление са разгледани въпросите, свързани с екотуризма (№№ 3.1, 3.12). Специално внимание е отделено на зеления туризъм, екотуризма и управлението на националните паркове (№ 3.1). В друга публикация кандидатът е проучил възможностите за прилагането на управленски модел за развитие на екотуризма в защитените територии (№ 3.12).

Четвъртото от разглежданите тематични направления отразява въпросите, свързани с **ботаническият туризъм** (№№ 3.11, 3.13). Изследвани са възможностите за развитието на този туризъм в България (№ 3.11). Особено внимание е отделено на ресурсната осигуреност на ботаниическия туризъм и на неговата специфична инфраструктура (№ 3.13).

Научни и научно-приложни приноси

Научните и научно-приложните приноси на кандидата в оценяваните публикации са резултат от неговата продуктивна и репродуктивна творческа дейност, в която и чрез която са създадени нови знания и са възпроизведени достигнати научни резултати за решаване на определени практически или познавателни задачи. Опитът да конкретизираме тази сравнително обща констатация води до различни повече или по-малко обосновани изводи с характер на приноси, както следва:

1. Приложен е интегралният подход във всяко едно от изследваните тематични направления, в резултат на което е постигнат синтез на знания за понятията, принципите и методите на различните видове туризъм. Този процес е израз на закономерно засилващото се взаимодействие между различните явления, но неговата същност е далеч по-дълбока и по-сложна, отколкото простото взаимодействие. Това е нов вид творческа научноизследователска дейност, която е резултат на висш синтез в логическа структура на научното познание (№№ 1.1, 1.2, 3.2, 3.3, 3.4, 3.5, 3.6, 3.7, 3.8, 3.9, 3.10, 3.15, 3.16).

2. Теорията на устойчивия туризъм е допълнена със специфични детерминанти, разкриващи съществуващите възможности за неговото развитие в защитените територии и защитените зони (№№ 1.2, 2.1, 3.1, 3.2, 3.8, 3.9, 3.12, 3.15, 3.16).

3. Дефинирана е правната рамка за развитие на устойчив туризъм в защитените територии и защитените зони в страната, на базата на световния опит (№№ 1.1, 1.2, 2.1, 3.3).

4. Извършен е анализ на региона на защитените територии и защитените зони в Югозападна България и са определени перспективите за развитие на устойчив туризъм (№№ 1.1, 1.2, 3.1, 3.2, 3.5, 3.6, 3.7, 3.9, 3.10, 3.11, 3.12, 3.13, 3.16).

5. Установени са нагласите на местната общност в защитените територии и защитените зони в Югозападна България и са изведени конкретни насоки за нейното

инкорпориране в практиките на устойчивия туризъм (№№1.1, 1.2, 3.1, 3.5, 3.6, 3.7, 3.9, 3.12).

6. Разработен и апробиран е управленски модел за усъвършенстване на устойчивото управление на туризма в територии със специфичен режим на защита (№№ 1.2, 3.1, 3.9, 3.12).

7. Предложен е модел за усъвършенстване на образованието за устойчиво развитие по отношение интерпретирането на природното и културно богатство на териториите със специфичен режим на защита (№№ 3.4, 3.14).

От справката на НАЦИД се вижда, че за периода 2009 г. – 2018 г. за кандидата са направени 6 цитирания от други автори

Научноизследователската дейност на кандидата се отличава с активното му участие, предимно като експерт, в различни програми. По-конкретно става въпрос за: Оперативна програма „Околна среда“; ФАР; „ТГС България – Македония“; GEF – Проект за опазване на биологичното разнообразие в България; Проект „Опазване на биологичното разнообразие и икономически растеж в България“, Проект „Модел за развитие на устойчив туризъм“ от местните общности около Национален парк „Рила“; Проект „Създаване и прилагане на стратегия за развитие на устойчив туризъм около НП „Рила“ в подкрепа на икономическото развитие и опазване на природата“, финансирани от Фондация PAN Parks и др., свързани с опазване на биологичното разнообразие, развитието на устойчивия и екологичен туризъм. От началото на 2018 г. участва в изпълнението на проект „Засилване на капацитета на защитени зони чрез иновативна методология за устойчивост“ (Reinforcing protected areas capacity through an innovative methodology for sustainability”) по Програма „Интеррег V-A Гърция – България 2014 г. – 2020 г., както и в подготовката на проект предложение „Устойчиво управление на Национален парк Рила-II-ра фаза, по процедура BG 16M100002-307. Подобряване на природното състояние на видове и типове природни местообитания на територията на мрежа Натура 2000, попадаща в национални паркове, природни паркове и поддържани резервати на оперативна програма „Околна среда 2014 г. – 2020 г.“.

Критични бележки и препоръки

Освен приносите и активното участие на кандидата в европроекти се констатираха и някои пропуски и неточности от формално и съдържателно естество, които намираме за уместно и нужно да посочим:

1. В някои от трудовете на кандидата (№ 11 и № 3.13) се констатира **частично дублиране на текста** по смисъл, което би се приело за допустимо, ако не бяха разглеждани като елемент на самостоятелно изследване.

2. В отделни публикации (№№ 1.2, 3.2) на фона на добре обоснованите предложения за усъвършенстване на практиката, направените от кандидата изводи и обобщения имат **фрагментарен характер**.

3. В други публикации (№№ 2.1, 3.7) се натъкваме на тематични описания, които по своето съдържание и начин на изложение са с подчертана **дидактическа насоченост**.

Направените критични бележки в никакъв случай не целят омаловажаване и още по-малко отричане на безспорните научни достойнства на оценяваните научни трудове. В преобладаващата си част, изследваните от кандидата проблеми се отличават с ясно **формулирана теза, задълбочени проучвания и постигнати конкретни резултати** с полезни за науката и практиката теоретични обобщения, изводи и препоръки.

Заклучение

От проверката на документите по конкурса установих, че **нарушение в процедурата по избора за доцент не са допуснати**, спазени са изискванията на законовите и подзаконови актове.

Запознаването с документите по конкурса и оценката на публикациите на кандидата ми дават основание да направя следните изводи:

1. В конкурса той е **единствен кандидат**;
2. Притежава образователната и научна степен **„доктор“**;
3. Заема академичната длъжност **главен асистент** във висшето училище, обявило конкурса;
4. Осигурена му е необходимата **аудиторна и извънаудиторна заетост**;
5. Има **учебник** по преподаваната от него основна дисциплина;
6. Изнася лекции по **три дисциплини** в ОКС „Професионален бакалавър“;
7. Кандидатства в конкурса с достатъчно по количество, несвързана с докторската дисертация **научна продукция**, включваща 2 монографии, 16 научни доклада и 1 учебник с общ обем 784 страници отпечатан текст;
8. Документирани са **6 цитирания** на кандидата от други автори;
9. В своята съвкупност оценените публикации съдържат **безспорни научни и научно-приложни приноси**, с които се допълва и доразвива научното познание в областта на устойчивото управление на туризма.

Обобщената ми оценка по критериите и показателите за учебната и научноизследователска дейност, свързана с конкурса показва, че д-р Стефан Йорданов Кирилов отговаря на изискванията на законовите и подзаконови актове за заемане на академичната длъжност **„доцент“** по професионално направление **3.9 „Туризм“** и научна специалност **„Икономика и управление (Устойчиво управление на туризма)“**.

София, 20.08.2018 г.

Рецензент:
(проф. д-р М. Рибов)